

Wyraz troski o przyszłe pokolenia*

Przyznanie przez Komitet Noblowski Szwedzkiej Królewskiej Akademii Nauk tegorocznej Nagrody Banku Szwecji im. Alfreda Nobla w dziedzinie nauk ekonomicznych dwóm amerykańskim uczonym: Williamowi Nordhausowi z Yale University i Paulowi M. Romerowi z New York University, można potraktować jako wyraz uznania dla przejawiającej się w ich dziełach troski o ludzkość, troski o przyszłe pokolenia i długookresowy, harmonijny, trwały rozwój społeczno-gospodarczy.

Komitet Noblowski eksponuje charakteryzujący dzieła laureatów holizm, i to zarówno w tytule rozbudowanego do 52 stron pełnego uzasadnienia przyznania nagrody – *Economic Growth, Technological Change and Climate Change (Wzrost gospodarczy, zmiany technologii i zmiany klimatu)*, jak i w krótszej, publicystycznej, liczącej 8 s. jego wersji pt. *Integrating Nature and Knowledge Into Economics (Integracja natury, wiedzy i nauk ekonomicznych)*. Obydwa te tytuły odzwierciedlają podstawowe, w tym styczne obszary badawcze laureatów. Obydwa są bowiem badaczami wzrostu gospodarczego w ujęciu długookresowym oraz długookresowej równowagi między postępowaniem gospodarczym, społecznym i ekologicznym, z uwzględnieniem kosztów i efektów zewnętrznych (*externalities*). Obydwa traktują taką równowagę jako warunek *sine qua non* trwałego rozwoju i poprawy jakości życia ludzkości. Romer koncentruje się przy tym w swych badaniach na sprzężeniach zwrotnych między wzrostem gospodarczym a innowacjami. Nordhaus zaś problematykę długookresowego wzrostu gospodarczego łączy z analizami zmian klimatu i degradacją środowiska naturalnego, od wielu już dekad (od lat 70. ubiegłego stulecia) wskazując na konieczność uwzględniania tego w rachunkach dochodu narodowego. Obydwa laureaci wskazują na znaczenie interwencji rządowych zorientowanych na ochronę środowiska naturalnego i na zasadność specjalnego opodatkowania działań skutkujących degradacją środowiska. Nordhaus rekomenduje m.in. globalny schemat podatku węglowego (*carbon tax*).

Z kolei Romer to ekonomista, któremu przypisywany jest przełom w badaniach wzrostu gospodarczego, przełom jaki dokonał się w latach 80. XX wieku dzięki uwzględnieniu w matematycznych modelach wzrostu gospodarczego kategorii nakładów na badania i rozwój. Dzięki pracom Romera rozwija się nowa teoria wzrostu gospodarczego, tzw. endogeniczna teoria wzrostu, która umożliwia pomiar i ocenę wpływu nowych technologii na wewnętrzny potencjał wzrostu, w tym z uwzględnieniem efektów samouczenia (*learning by doing*) oraz wpływu nakładów na badania i rozwój. To odróżnia romerowski model endogeniczny od neoklasycznych modeli egzogenicznych, w których kwestia wewnętrznego potencjału wzrostu wynikająca z innowacji oraz badań i rozwoju (B+R) była pomijana.

Obydwa nobliści wskazują na pozytywne i negatywne efekty zewnętrzne (*externalities*) przemian technologicznych i klimatycznych oraz na ich wpływ na równowagę, harmonię i trwałość rozwoju społeczno-gospodarczego. Prowadzone od dekad przez Nordhaua i Romera badania zmieniają świadomość społeczną. Dziś już chyba nikogo nie trzeba przekonywać, że zmiany technologii i klimatu oraz ich wpływ na życie społeczno-gospodarcze, to obecnie najbardziej gorące tematy w globalnej debacie publicznej. Badane przez noblistów zjawiska rzutują bowiem na jakość codziennego życia ludzi. Zmiany technologiczne, jak i klimatyczne wymagają zatem przemyślanej polityki społeczno-gospodarczej w skali krajowej i globalnej.

Badania podejmowane przez tegorocznych noblistów są tym bardziej istotne, że coraz wyraźniej uwidaczniają się bariery wzrostu gospodarczego, zwłaszcza w krajach wysoko rozwiniętych. Stąd też intensyfikuje się tam, zwłaszcza w środowiskach naukowych, dyskusja na temat rosnącego ryzyka zagrożenia sekularną, czyli trwałą, stagnacją. Zараz jednak niefrasobliwa pogoń za wzrostem gospodarczym, konsumpcjonizm negatywnie wpływa na środowisko naturalne prowadząc do niekorzystnych

zmian klimatycznych, które z kolei nie pozostają bez wpływu na wzrost gospodarczy. Nieprzypadkowo też świat coraz częściej doświadcza kryzysów gospodarczych oraz ekstremalnych zjawisk i katastrof klimatycznych, skutkujących niebotycznymi ofiarami ludzkimi i stratami materialnymi. Na przeciwdziałanie im ukierunkowane są naukowe dzieła i działania tegorocznych noblistów.

O tym, że obydwu laureatów łączy kultura myślenia strategicznego i troska o przyszłość ludzkości przekonują też ich przestrogi, w tym znana sentencja Romera *A crisis is a terrible thing to waste* (*Kryzys jest zbyt straszną rzeczą, żeby go zmarnować*), wskazująca na wagę badań kryzysowych zagrożeń, zwłaszcza pod kątem następstw dla przyszłych pokoleń. Także Nordhaus w wielu publikacjach podkreśla m.in., że ceny węgla muszą zostać podniesione, by przenieść społeczne koszty emisji gazów cieplarnianych na codzienne decyzje miliardów firm i ludzi (*Carbon prices must be raised to transmit the social costs of GHG emissions to the everyday decisions of billions of firms and people*) Opracował m.in. DICE (Dynamic Integrated Climate Economy – dynamiczna zintegrowana gospodarka klimatyczna) – model oceny kosztów i efektów, korzyści różnych metod ograniczania emisji gazów cieplarnianych. Zaś „dice” w języku angielskim oznacza kostkę do gry, ale i kości. Stąd też akronim ten jest komentowany w niektórych publikacjach jako

specjalna forma przestrogi Nordhaua przed grożącą katastrofalnymi następstwami grą w kości z naturą. Noblista ten eksponuje bowiem, że działania w skali globalnej, ale też polityka wielu krajów dramatycznie odbiega od stanu pożądanego, od tego co powinno być czynione i na co wskazują wyniki badań naukowych (*The policies are lagging very, very far – miles, miles, miles behind the science and what needs to be done*).

Uhonorowanie nagrodą Nobla tak proekologicznie i prospołecznie ukierunkowanych badaczy wzmaga nadzieje na ograniczanie występujących we współczesnym świecie syndromów chaosu i dryfowania. Przestrzegali przed tym także wcześniejsi laureaci noblowskiej nagrody, w tym przede wszystkim: A. Deaton, R. Shiller i R. Thaler. Bardziej szczegółowe informacje na ten temat przedstawiane były na łamach „Biuletynu PTE”, w tym, m.in. w nr. 3/2018¹.

^{*} Fragmenty tego artykułu ukazały się na portalu „Forum Akademickie”: <https://prenumeruj.forumakademickie.pl/fa/2018/10/nagrody-nobla/>.

¹ Por też E. Mączyńska, *Richard H. Thaler – Nobel z ekonomii – 2017 r. Ekonomia z życia wzięta*, „Ekonomista” 2018, nr 2, http://www.ptc.pl/pliki/2/12/Ekonomista_2018_2Maczynska.pdf (5.12.2018); E. Mączyńska, *Triumf ekonomii opartej na faktach*, „Biuletyn PTE” 2015, nr 4, http://www.ptc.pl/pliki/1/68/biuletyn_1_2016.pdf (5.12.2018); E. Mączyńska, *Nobel z ekonomii 2013 dla Amerykanów: Hansen, Fama, Shiller*, „Biuletyn PTE” 2013, nr 4.

Seria wydawnicza PTE – Nobliści z ekonomii

Jean Tirole, Jean-Charles Rochet, Mathias Dewatripont, *Zbilansować banki*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Warszawa 2017

Kryzys finansowy, który rozpoczął się w Stanach Zjednoczonych w 2007 r., ogarnął wkrótce cały świat, powodując bankructwa wielu banków i pociągając za sobą konieczność bezprecedensowej pomocy finansowej państwa w celu ratowania globalnego systemu finansowego. Książka *Zbilansować banki*, napisana przez trzech wybitnych znawców problematyki finansów z perspektywy finansów międzynarodowych, przedstawia ważne wnioski płynące z tego kryzysu i proponuje szereg istotnych zmian w systemie regulacji rynków finansowych oraz daje istotne wskazówki co do sposobu traktowania w przyszłości banków przeżywających duże trudności finansowe. Autorzy zwracają uwagę na fakt, iż niektóre działania podejmowane przez rządy i władze monetarne w odpowiedzi na kryzys finansowy były niewłaściwe, a z kolei inne działania, ze wszech miar zasadne, były niewystarczające, aby mogły zapobiec ponownym kryzysom. Autorzy pokazują konieczność ustanowienia skutecznego systemu regulacji ostrożnościowej, uwzględniającego w szerokim zakresie nowe produkty i instrumenty finansowe. Opowiadają się za ściślejszą współpracą i koordynacją działalności organów regulacyjnych w skali międzynarodowej oraz formułują szereg ważnych wniosków dotyczących pracy nadzoru bankowego, układu bodźców i motywacji kształtujących decyzje inwestycyjne oraz czynników ekonomicznych i politycznych wpływających na rozwój sektora finansowego i jego stabilność. Książkę tę można polecić wszystkim czytelnikom zainteresowanym problematyką finansów międzynarodowych i bankowości w aspekcie wyzwań związanych z innowacjami finansowymi i globalizacją.